

Т. Н. Корниенко

ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РОЛЕВЫХ ИГР В УСЛОВИЯХ ЛАГЕРНОГО ЛЕТА

В статье автор затрагивает вопросы организации ролевой игровой деятельности. Обращено внимание на социально-педагогические и психологические возможности ролевых игр для коррекционной, адаптационной, формирующей деятельности. Дается характеристика компонентов ролевой игровой деятельности. Выделены методологические особенности проведения ролевой игры. Анализируется деятельность летних лагерей Украины с точки зрения использования ролевых игр на досуге детей.

Ключевые слова: игровая деятельность, ролевая игра, виды ролевых игр, лагерная игровая деятельность.

T. Korniyenko

USING ROLE PLAY GAMES IN THE CONDITIONS OF SUMMER CAMP

The article deals with the organizing role-play activity. The social, educational and psychological opportunities of role-play for corrective, adaptive and forming activities are discussed in the article. The paper describes the components of role-play games and their methodological features. The activity of summer camps in Ukraine in terms of using the role-play games for children leisure time is analyzed.

Key words: game activity, role play, types of role-play games, camp game activity.

УДК 378

М. Г. Росновський, М. І. Логінов

**СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ:
ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

В статті розглядаються питання підготовки робітничих і інженерно-педагогічних кадрів в аспекті для їх навчання в умовах становлення і розвитку фермерських господарств України. Підкреслюється, що в сучасних умовах необхідно створювати практично нову школу підготовки кадрів для фермерських господарств, які будуть мати різносторонні знання і практичні вміння.

Ключові слова: фермерські господарства, професійна підготовка кадрів, вимоги для майбутніх інженерів-педагогів і працівників фермерських господарств.

Актуальність та постановка проблеми в загальному вигляді. Реформування системи освіти в сучасних умовах висуває ряд суттєвих вимог до підготовки майбутніх інженерів-педагогів для системи професійно-технічної освіти з урахуванням тих завдань, які диктують сучасні економічні реалії, зокрема створення і функціонування фермерських господарств в Україні. Для цих агроформувань потрібні уже зовсім не ті робітничі та управлінські кадри, які готували в умовах радянської системи освіти. Це висуває особливі вимоги як до всіх суб'єктів економічної діяльності, так і учасників навчально-виховного процесу. Нагальною стала вимога виробляти більше екологічно чистої сільськогосподарської продукції з найменшими витратами і високої якості. В умовах сьогодення потрібен не просто працівник, який буде виконувати свої обов'язки за заздалегідь підготовленими інструкціями, а професіонал, який у будь-яку працю буде вносити елементи творчості, які будуть сприяти підвищенню продуктивності праці. У той же час, як вказує багато дослідників, підготовка молодого покоління до праці в аграрній сфері у даний час суттєво відстає від вимог сучасного етапу розвитку суспільства і не відповідає вимогам сьогодення.

Ми прийшли до висновку, що система підготовки робітничих кадрів для сільської місцевості у радянські часи була вузькопрофільною, а працю умовно поділяли на виконавчу і

управлінську. Вважали, наприклад, що є тракторист, який управляє трактором, і повинен бути керівник, який управляє трактористом. Життя показало, що саме у фермерських господарствах в одній особі поєднуються технологічні й управлінські функції.

Сьогодні також стало очевидним, що практика поглибленого розподілу праці в сільському господарстві і відповідна їй система підготовки вузькоспеціалізованих працівників (наприклад, тракторист, водій, чого можна навчити за декілька днів) себе не виправдала. Можна припустити, що це був один з факторів відчуження сільських працівників від землі та втрата ними самостійності.

Досвід західних країн свідчить і переконує, що на землі повинен працювати, творити і створювати сільськогосподарську продукцію працівник з універсальною підготовкою, який буде вміти приймати рішення з широкого кола питань, об'єднуючи виконавчі та управлінські функції.

Виходячи з вищесказаного, пріоритетним завданням професійної освіти при підготовці інженерно-педагогічних та робітничих кадрів для села є виховання розкутої, вільної людини, не відчуженої від землі, знайомої з економікою, агротехнікою та основами ведення фермерського господарства в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій і проблеми. Аналіз літературних джерел з теми дослідження показує, що питання теорії та практики підготовки студентів ВНЗ та учнів професійно-технічних училищ до праці у фермерських господарствах поки що не знайшли широкого відображення в працях учених-педагогів.

До цього часу відсутній єдиний методологічний підхід до визначення поняття «фермер». Так, в енциклопедичному словнику дається два визначення цього терміна:

1) дрібний фермер – це селянин, працюючий землевласник, який застосовує свою працю, щоб прогодувати себе; 2) фермер – підприємець, який розраховує на отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції для продажу. Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» [1] фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства відповідно до закону.

Теоретичні основи підготовки до праці тих, що навчаються, виробничо-економічна діяльність у процесі трудової і політехнічної підготовки досліджувалися в працях П. Р. Атугова, С. Я. Батишева, А. С. Нісімчука [2, 3, 4] та інших вчених.

У роботах І. А. Сасової розглядаються основні завдання, принципи, зміст, організаційні форми і методи економічного виховання школярів у процесі трудової підготовки, під час позакласної роботи, в сім'ї. Автор показує роль і значення трудового навчання у вирішенні складних завдань економічного виховання і навчання учнів [5].

Досить цікавою в плані нашого дослідження є дисертаційна робота Т. С. Рахметова [6], в якій розглядаються теоретичні основи підготовки учнів середніх шкіл до праці фермера в умовах впровадження нових форм господарювання на селі. На думку цього автора, глибокі зміни в земельних відносинах і в житті селян, багатоукладність економіки аграрного сектору висуває якісно нові вимоги до людини як суб'єкта суспільного виробництва. Він стає робітником нового типу, господарем, власником землі, головною виробничою силою у сільськогосподарському виробництві, а творчий потенціал майбутніх фермерів закладається іще в школі. У цьому зв'язку, вказаний автор, посилається на слова академіка К. А. Тимірязєва, який писав, що «поліпшення фермерського господарства потрібно починати тільки зі школи».

У своїх публікаціях ми також намагалися розкрити деякі особливості підготовки інженерно-педагогічних та робітничих кадрів для новостворюваних фермерських господарств України [7; 8].

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є розгляд педагогічних та деяких інших аспектів підготовки інженерно-педагогічних та робітничих кадрів для сільської місцевості у зв'язку зі становленням та розвитком в Україні принципово нової системи господарювання на землі фермерських господарств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розглянемо більш детально насамперед педагогічні аспекти підготовки майбутніх інженерів-педагогів, на яких повинні робити наголос викладачі в контексті проведення сучасних реформ на селі, зокрема при організації фермерських господарств в Україні.

Вивчаючи теоретико-методологічні питання функціонування у розвинутих країнах світу фермерських господарств, викладачі повинні звертати увагу учнів або студентів на ту обставину, що західні фермери, які успішно працюють на землі, приймають самостійні рішення з широкого кола питань – не тільки з технології та організації виробництва, закупівлі ресурсів, вибору структури виробництва, але і збуту продукції, використанню прибутку, фінансування тощо. Висока ефективність фермерських господарств Заходу свідчить про те, що витрати на відповідне навчання фермерів є не марним витраченням коштів. А якраз навпаки. Будь-які рішення в фермерських господарствах приймаються оперативно і на підставі повної інформації.

Нами було з'ясовано, що у підручниках, за якими проводиться підготовка кваліфікованих робітників для аграрної сфери України, питанням особливостей агро- та зоотехнологій виробництва продуктів рослинництва та тваринництва у фермерських господарствах не приділяється належної уваги. Це не випадково – адже в умовах радянської системи основною організаційною формою господарювання на селі були колгоспи та радгоспи.

Вважаємо, що в умовах педагогічних вузів при підготовці кадрів для фермерських господарств у навчальні плани потрібно вводити дисципліни, не властиві для цих закладів освіти. До них, наприклад, слід віднести такі навчальні предмети, як «Основи агрономії», «Технологія виробництва та переробка продуктів сільського господарства», «Експлуатація машинно-тракторного парку» та інші, які раніше вивчали виключно у вищих навчальних закладах аграрного профілю.

У сучасному глобалізованому світі, яким править освічені й інформатизовані люди, поряд з класичними чинниками виробництва – землею, працею та капіталом – професійні знання й уміння, а також загальна освіта керівника фермерського підприємства набувають неабиякого значення. Тому вважається, що в умовах сьогодення середня сільськогосподарська освіта є обов'язковою умовою для успішного управління фермерським господарством.

У цьому ракурсі досить цікавою є система підготовки кадрів робітничих професій для фермерських господарств у Німеччині. У цій країні у межах дуальної професійної освіти у фермерських господарствах учні набувають в першу чергу професійно-практичних навичок, перелік яких закріплений у типовому плані положення про освіту. У подальшому проводяться освітні заходи в спеціалізованих школах, наприклад, курси з сільгосптехніки, тваринництва, зварювання та ін. При цьому зміст програм професійних шкіл обов'язково узгоджується з виробничим навчанням. Якщо середній бал успішності учня 2,5 і вище та є достатній рівень знань з англійської мови, то є можливість отримання атестата про неповну середню освіту разом з свідоцтвом про здобуття професійної освіти.

Окрім суто професійних шкіл, де готують робітників для фермерських господарств, у Німеччині існує велика кількість інших навчальних закладів для аграрної сфери, де можна отримати відповідну кваліфікацію. Так, у технікумах готують до іспиту на звання майстра, а у вищих школах землеробства можна отримати кваліфікацію майстра виробничого навчання. Школи техніків дають кваліфікацію з різних професійних сфер, наприклад, аграрної інформатики, молочного господарства та ін. [9, с. 476].

У процесі навчання викладачі повинні звертати увагу на те, що **політичні аспекти**

фермерства полягають у поліпшенні та стабілізації соціально-економічної і політичної обстановки в Україні, покращенні продовольчого забезпечення населення великих міст. Визнання селянина рівноправним господарем землі – одна із обіцянок, які багато років давалися їм при виборі форм господарювання.

Крім того, за висновком багатьох сучасних політиків, основою політичної незалежності української держави є надійне продовольче забезпечення населення. Тому ця проблема належить до найбільш пріоритетних для суверенної України як з економічної, так і з політичної точок зору.

Більшість вчених і політиків вважає, що однією з причин продовольчої кризи в нашій країні була втрата сільським господарством господаря і власника землі. Одним з факторів цього є здійснена в 30-х роках минулого століття насильницька колективізація селян, знищення куркулів, нехтування віковими традиціями сільського способу життя, супермонополізм держави на землю і все, що на ній.

Склалася така ситуація, що суспільство перестало рахуватися з селянином як єдиним і незамінним годувальником народу. У той же час селянин повинен мати економічну свободу, вести господарство у відповідності до своїх інтересів і можливостей під надійним захистом і постійною підтримкою держави. Повинна бути реальна власність на землю, інші засоби виробництва, результати праці та прибуток.

Ця ідея була закладена в колективних господарствах, проте вони не вирішили продовольчої проблеми в колишньому Радянському Союзі, мали місце великі закупки продовольства за кордоном. Виникла необхідність пошуку нетрадиційних шляхів, одним з яких є розвиток сільського господарства на основі багатокладності, рівноправності індивідуальних селянських (фермерських) господарств серед інших форм господарювання.

Виходячи з Закону України «Про фермерське господарство», сучасний фермер повинен мати ґрунтовні знання з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції і її реалізації, знання з менеджменту, основ маркетингової, фінансової та юридичної діяльності. Він також повинен уміти працювати при виконанні польових робіт на різних марках тракторів та сільськогосподарських машин, уміти їх налагоджувати до роботи та ін.

Розгляд створення фермерських господарств при обговоренні цієї проблеми тільки з точки зору педагогіки або ж економіки буде неповним, тому що ця проблема носить також соціальний аспект. Вказують, що **соціальний аспект** фермерства полягає у реальному відродженні власника і господаря землі. У колективних господарствах почуття господаря було втрачене, в них процвітала безгосподарність і масові крадіжки. В індивідуальних товаровиробників повинна бути розвинута господарська підприємливість, в іншому випадку вони стануть банкрутами. Якщо в колективних господарствах недостатня підприємливість одного працівника компенсувалася кращим її розвитком в інших працівників, то при самостійному веденні господарства необхідно розраховувати на самого себе. Соціальна роль полягає також в тому, що фермерство сприяє відродженню селянських традицій: досвід батьків передається до покоління в покоління, молодь виховується на кращих традиціях господарювання батьків на землі. У даний час ці традиції значною мірою розірвані й втрачена наступність поколінь, діти жителів села обирають собі місцем роботи і проживання великі промислові міста. Статус господаря і власника землі буде сприяти тому, що батьки будуть турбуватись про те, щоб діти не залишали село, у них пробуджувався інтерес до роботи на селі, щоб вони ставали справжніми господарями. Відродження селянських династій буде сприяти поліпшенню демографічної ситуації в сільській місцевості, що проявиться в омолодженні сіл, збереженні в них шкіл, збільшення на селі молоді не тільки з високою кваліфікацією, але й з широким світоглядом, високою культурою.

Необхідно робити наголос на тому, що **організаційний аспект** діяльності фермерських господарств повинен містити такі елементи як:

- оптимальну спеціалізацію господарств;
- організацію і оплату праці;
- кадрове, наукове, матеріально-технічне, правове і інформаційне забезпечення;
- добре відпрацьовані партнерські зв'язки і відносини;
- розроблення і відпрацювання економічного механізму господарювання та ін.

Вибір шляху фермера – це вибір свого майбутнього, як сім'ї та дітей. Якщо все це продумано і виважено та вибір зроблено, нічого не повинно зупинити його здійснення.

Майбутнім робітникам сільськогосподарського виробництва необхідно також роз'яснювати, що **психологічні аспекти** організації фермерського господарства полягають у налаштуванні фермера на самостійне господарювання, впевненості у зробленому виборі, самостійності у кожному зробленому кроку. Фермер не може заховатися за спину інших або ж перекласти на них помилки, як у колективному господарстві. Він повністю відповідає за прийняті ним рішення і кінцеві результати господарювання. Не завжди фермера буде чекати успіх. Можливі невдачі, помилки і прорахунки, в тому числі і великі. Але це не повинно розхолоджувати фермера. Самомобілізація повинна бути однією з найважливіших рис його характеру.

Головна проблема, яка стоїть практично перед усіма, – це виробниче передбачення. Затрати на прогноз будуть компенсовані майбутнім успіхом, тому у фермера повинен бути план дій. Найбільш важливим елементом такого плану є загальне визначення етапів кінцевої мети.

Фермерство – це бізнес, а фермер – бізнесмен. Тому він повинен мати такі риси характеру, як здатність до ризику, вміння в кожній справі знайти для себе вигоду, бути передбачуваним, не боятися поступитися на одному етапі, щоб виграти на іншому.

Міжнародний аспект розвитку селянських фермерських господарств є важливим кроком до більш ефективного і швидкого шляху входження України у світові інтеграційні процеси, які будуть укріплювати довіру між народами і країнами, буде мати місце розширення міжнародних зв'язків наших селян з фермерами інших країн.

Таким чином, формування в Україні селянського (фермерського) способу життя вимагає створення практично нової для нашої країни професійної школи як для навчання фермерів, так і для підготовки інженерно-педагогічних кадрів, які будуть проводити підготовку спеціалістів для фермерських господарств. Це будуть люди з середньою або вищою освітою, з великим бажанням трудитися на землі, зі знанням технології виробництва продуктів рослинництва і тваринництва, економіки, менеджменту, маркетингу і інших спеціальних дисциплін.

Висновки з матеріалів дослідження. Таким чином, аналіз порушеної нами проблеми показав, що в умовах закладів освіти, зокрема педагогічних ВНЗ, є всі можливості успішно готувати майбутніх інженерів-педагогів до діяльності з підготовки робітничих кадрів як для новостворених, так і існуючих фермерських господарств. Показниками підготовленості майбутніх інженерів-педагогів до майбутньої діяльності є знання в галузі агротехнологій, тваринництва, економіки, права, трудового законодавства, основ менеджменту та інших навчальних дисциплін і вміння застосовувати їх на практиці.

Під час роботи зі студентами старших курсів було також виявлено, що у них уже є достатньо сформований комплекс знань, умінь і навичок, які дають змогу проводити роботу зі створення, функціонування та управління фермерським господарством з урахуванням трудових традицій українських селян.

Встановлена також висока ефективність застосування в процесі підготовки студентів до праці фермера таких форм і методів навчання, як навчальні ігри, аналіз ситуацій, творчі дослідницькі завдання з визначення економічної ефективності діяльності фермерських господарств та ін. Визначено, що найбільший навчальний ефект досягається при системному підході до вибору форм і методів підготовки майбутніх інженерів-педагогів до праці фермера.

Виходячи з нового бачення проблеми підготовки висококваліфікованих кадрів для

фермерських господарств в сучасних умовах, авторами статті було розроблене відповідне методичне забезпечення та підготовлений навчальний посібник з курсу «Сучасне фермерське господарство» для майбутніх інженерів-педагогів спеціалізації «Технологія виробництва та переробка продуктів сільського господарства» [10].

Література

1. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06. 2003 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakoni.com.ua/node/604>.
2. Атугов П. Р. Подготовка школьников к труду в сфере материального производства / П. Р. Атугов - М., 1988. – 230 с.
3. Батышев С. Я. Трудовая подготовка школьников / С. Я. Батышев – М., 1981. – 342 с.
4. Нисимчук А. С. Экономическое образование школьников: книга для чтения / А. С. Нисимчук – М. : Просвещение, 1991. – 160 с.
5. Сасова И. А. Технология. 5–8 классы / И. А. Сасова – М. : Вента-Граф, 2013. – 168 с.
6. Рахманов Т. С. Подготовка учащихся средних школ к фермерскому труду в новых условиях хозяйствования (на материале республики Дагестан): дис. ... канд. пед. наук / Т. С. Рахманов. – Махачкала, 1997. – 164 с.
7. Росновський М. Г. Особливості професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті сучасних реформ в сільському господарстві України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. ["Філософсько-педагогічні аспекти формування свідомості технічної інтелігенції"], (Красноармійськ, 12 бер. 2014 р.). – Красноармійськ : КП ДонНТУ, 2014. – С. 100-104.
8. Росновский Н. Г. Теоретические и практические аспекты подготовки будущих инженеров-педагогов в контексте развития фермерских хозяйств на Украине / Н. Г. Росновский, Т. В. Самусь // Материалы Междунар. научн. конф. ["Актуальные проблемы профессионального и технологического образования"], (Курск, 19-21 нояб. 2011 г.). – Курск, 2011. - С. 74-79.
9. Аграрна економіка. Том 1. Фермер: базовий рівень. Видавництво Баварського Земельного Об'єднання ТОВ & Ко. Командитне товариство, Мюнхен / Німеччина, 2007. – Т. 1. – 615 с.
10. Росновський М. Г. Сучасне фермерське господарство (організаційно-економічний аспект) : навчальний посібник / Микола Григорович Росновський. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2009. - 76 с.

Н. Г. Росновский, М. И. Логвинов

СОЗДАНИЕ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ В УКРАИНЕ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье рассматриваются вопросы подготовки рабочих и инженерно-педагогических кадров для их обучения в условиях становления и развития фермерских хозяйств Украины. Подчеркивается, что в современных условиях необходимо создавать практически новую школу подготовки кадров для фермерских хозяйств, которые будут обладать разносторонними знаниями и практическими умениями.

Ключевые слова: фермерские хозяйства, профессиональная подготовка кадров, требования к будущим инженерам-педагогам и работникам фермерских хозяйств.

M. Rosnovs'ky, M. Lohinov

CREATING AND FUNCTIONING FARMS IN UKRAINE: PEDAGOGICAL ASPECT

The article deals with the problems of training workers and engineering and pedagogical personnel for farms of Ukraine. It is underlined, that nowadays it is necessary to create the new training school of personnel for farms, who will be acquainted with various knowledge and get practical skills.

Key words: farms, professional training of personnel, requirements to farmers.